

De rol van ondersteuning door de school bij de keuze voor een vervolgopleiding of beroep bij VMBO-leerlingen met een migratieachtergrond

Student: M. Huitema (s4530721)

Begeleider: Prof. dr. H. Korpershoek

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

Juni 2023

Abstract

Dutch children go to high school when they are around the age of 12. One of the high school programmes a child can attend is Vmbo-TL. This is a four year program and after completing the program, pupils have to decide what vocational education (MBO) course they want to enrol in, an important decision. In order for them to make an educated decision, they have to be informed about possibilities regarding future education, and need to learn more about their own abilities. Schools provide this information by organizing career guidance activities (LOB-activiteiten). This study mainly focuses on pupils with a migration background, because their parents are less capable of providing their children with relevant information regarding career choice and the Dutch education system.

The aim of this study was to determine what forms of LOB-activities schools organize and students opinions on the quality of these activities. The research question ‘In what ways have LOB-activities played a part in the decision-making process regarding a vocational education course when it comes to Vmbo-TL students with a migration background?’ has been formulated. Eleven students from three different schools were interviewed. It became clear that schools organized several forms of career guidance activities, such as having a conversation with a teacher/dean and doing an internship. In general, students did not think the guidance they received was very useful. It is recommended to listen to students when it comes to possible changes that can be made regarding LOB-activities and to implement these changes into LOB.

Inleiding

De keuze voor een vervolgopleiding is een ontzettend belangrijke beslissing in het leven van een kind. Een afgeronde vervolgopleiding bepaalt namelijk voor een groot deel welk beroep iemand na zijn studietijd uit kan oefenen. En alhoewel een keuze voor een vervolgopleiding niet definitief hoeft te zijn, is ‘switchen’ naar een andere opleiding niet ideaal. Een verkeerde keuze kan een leerzame ervaring zijn, maar het is niet wenselijk dat een leerling zijn keuze baseert op onjuist of onvolledige informatie. Het maken van een verkeerde keuze is één van de belangrijkste redenen waarom studenten op het MBO uitvallen (van Zenderen et al., 2011). Drop-outs zitten in een ongunstige positie aangezien het niet hebben van een diploma de baankansen verkleint (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022). Tevens hebben deze leerlingen geen startkwalificatie, wat zorgt voor een nadelige positie op de arbeidsmarkt. Het is dus van belang dat leerlingen een weloverwogen keuze maken voor een

vervolgopleiding, wat inhoudt dat zij goed geïnformeerd moeten zijn over de mogelijkheden wat betreft studiekeuze.

Onder andere ouders spelen een belangrijke rol bij het maken van een weloverwogen keuze. Zij zijn vaak degenen met wie jongeren het onderwerp studiekeuze bespreken (Oomen, 2010; Whiston & Keller, 2004). Ouders worden door jongeren gezien als de belangrijkste gesprekspartners als het gaat om studiekeuze (Schut et al., 2013). Deze ondersteuning blijkt een positieve impact te hebben. Zo bleek uit onderzoek van Perry et al. (2010) dat deze ondersteuning onder andere het loopbaanvertrouwen van jongeren vergroot. Voor ouders met een migratieachtergrond is het vervullen van deze begeleidende rol vaak lastiger dan voor ouders van Nederlandse komaf. Zij hebben namelijk over het algemeen minder kennis van het Nederlandse schoolstelsel en ook de taalbarrière bemoeilijkt begeleiding (Van Esch et al., 2011). Dit vormt een probleem, aangezien leerlingen met een migratieachtergrond juist vaker een beperkt beeld hebben van de studiekeuzemogelijkheden (Petit et al., 2013). Om toch tot een weloverwogen keuze te kunnen komen is het van belang dat jongeren via andere bronnen geïnformeerd worden over studiekeuzemogelijkheden, bijvoorbeeld op school.

Onderzoek naar de motieven van leerlingen om voor een bepaalde opleiding te kiezen wijst uit dat leerlingen met een migratieachtergrond hun keuze voor een vervolgopleiding eerder baseren op het aanzien van het latere beroep en het verwachte salaris, en minder kijken naar waar ze intrinsiek gemotiveerd voor zijn en wat ze dus écht leuk vinden dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond (Petit & Van Esch, 2013). Ook Nouta et al. (2012) onderzochten op welke factoren leerlingen, in dit geval Vwo-scholieren, hun studiekeuze baseren. Er werden onder andere interviews gehouden met leerlingen van allochtone afkomst uit de 5e en 6^e klas van het Vwo. Het bleek dat meerdere leerlingen hun keuze voor een vervolgopleiding baseerden op de gepercipieerde status van de opleiding, waarbij ze de status lieten afhangen van zowel de mening van naasten als scores van de opleiding op ranglijsten. Bosman et al. (2007) deden onderzoek naar waar middelbare scholieren tegenaan liepen tijdens het maken van een vervolgopleidingskeuze. Dit deden zij onder andere door interviews te houden met middelbare scholieren en universitaire studenten. Uit die interviews bleek dat de keuze van leerlingen van niet-Westerse afkomst vaker viel op een opleiding die opwaartse mobiliteit bevorderde, wat erop wijst dat zij hun keuze voor een vervolgopleiding baseren op extrinsieke motiverende factoren. Jongeren met een migratieachtergrond zijn dus mogelijk vaker onvoldoende intrinsiek gemotiveerd voor de opleiding die ze volgen, wat voortijdig stoppen in de hand zou kunnen werken.

Naast ouders spelen ook leraren, mentoren en decanen een belangrijke rol in het ondersteunen van hun leerlingen bij het maken van een loopbaankeuze. Bij kinderen met een migratieachtergrond is de rol van de school zelfs vaak groter, omdat, zoals eerder genoemd, ouders van die kinderen vaak weinig kennis hebben over het Nederlandse schoolstelsel om hun kind goed te kunnen informeren over de mogelijkheden omtrent studiekeuze (Korpershoek et al., 2022). Ondersteuning door scholen vindt onder andere plaats in de vorm van loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB), een reeks activiteiten die bedoeld is om jongeren meer inzicht te geven in waar hun kwaliteiten en mogelijkheden liggen (Loopbaanoriëntatie en -begeleiding | Onderwijskennis. (z.d.)). LOB kan het keuzeprocess voor een vervolgopleiding vergemakkelijken. Uit onderzoek bleek al dat het van belang is dat leerlingen zich niet alleen laten adviseren door bekenden in een informele setting, maar dat ze ook via een ‘procesmatige’ aanpak advies ontvangen over carrièremogelijkheden (Le & Billett, 2022). Op die manier kunnen ze uitvinden wat hun sterke en zwakke punten zijn en waar hun interesses liggen. Die ‘procesmatige’ aanpak kan in de vorm van LOB worden geboden (Le & Billett, 2022). Gebleken is dat LOB kan helpen bij het wegnemen van besluiteloosheid omtrent studiekeuze en motivatie van leerlingen voor school kan vergroten (Gati et al., 1996). Ook de Zuid-Koreaanse onderzoekers Choi et al. (2015) deden longitudinaal survey onderzoek naar het effect van deelname aan LOB-activiteiten. Ze voerden een regressie-analyse uit en vonden een verband tussen het aantal LOB-activiteiten waaraan een leerling deelneemt en de ‘career development skills’ en het schoolsucces van de leerling. Hieruit blijkt dus het belang van deelname aan LOB-activiteiten.

Er is al veel onderzoek gedaan naar ‘wat werkt’ wanneer het gaat om de inrichting van LOB-activiteiten. Kuijpers (2019) stelde dat het van belang is dat leerlingen de mogelijkheid krijgen tot het opdoen van praktijkervaringen. Het is gebleken dat het van belang is dat leerlingen een actieve rol vervullen, dit is zowel van belang tijdens het opdoen van praktijkervaring (bijvoorbeeld in de vorm van stage), als tijdens andere LOB-activiteiten. Zo is een stage effectiever wanneer leerlingen zelf taken mogen uitvoeren en niet alleen meekijken met wat hun stagebegeleider doet (Petit et al., 2019). Ook tijdens een excursie (zoals bezoek aan een open dag) is het van belang dat de leerling een actieve rol speelt. Dit kan bijvoorbeeld door leerlingen opdrachten te geven die ze tijdens de open dag moeten uitvoeren en door hen in gesprek te laten gaan met docenten en studenten van opleidingen die zij op het oog hebben (Korpershoek et al., 2022). Verder maakt reflectie een belangrijk onderdeel uit van LOB, dit kan plaatsvinden in de vorm van een reflectiegesprek. Tijdens

zo'n gesprek met een docent of decaan worden leerlingen gestimuleerd om na te denken over wat bij hen past en leren zij hun loopbaankeuzes te onderbouwen. De mogelijkheid tot reflectie kan ook aan worden geboden in schriftelijke vorm, het is echter niet wenselijk dat dit als enige vorm van reflectie wordt aangeboden. Door leerlingen wordt dit namelijk al snel als nutteloos en saai ervaren en daardoor heeft het niet het gewenste effect (Petit et al., 2019).

Met behulp van dit onderzoek dient inzicht te worden verkregen in hoe door school aangeboden ondersteuning een rol speelt bij de keuze voor een vervolgopleiding. Specifiek zal worden gekeken naar leerlingen uit de bovenbouw van het Vmbo met een migratieachtergrond, aangezien is gebleken dat ouders van die jongeren vaak minder kennis hebben van het Nederlandse schoolstelsel en zij dus lastiger de juiste ondersteuning aan hun kind kunnen bieden. Voor leerlingen met een migratieachtergrond maakt ondersteuning vanuit school een groter deel uit van de totale ondersteuning die ze ontvangen. Dit maakt het belangrijk om te achterhalen of de leerlingen tevreden zijn over de huidige ondersteuning die hun school aanbiedt.

In dit onderzoek zal de onderzoeksvraag 'Op welke manier speelt ondersteuning vanuit school een rol bij de keuze voor een vervolgopleiding bij leerlingen uit de bovenbouw van Vmbo met een migratieachtergrond?' worden beantwoord. Deze onderzoeksvraag is opgesplitst in twee deelvragen; namelijk:

- Welke ondersteuning met betrekking tot de keuze van een vervolgopleiding wordt er op dit moment geboden aan leerlingen uit de bovenbouw van het Vmbo met een migratieachtergrond volgens de leerlingen?
- Hoe wordt deze geboden ondersteuning ervaren en wat voor suggesties geven de leerlingen voor verbetering?

Dit onderzoek biedt inzicht in welke ondersteuning er op dit moment wordt geboden en hoe deze ondersteuning wordt ervaren door de leerlingen. Er is al veel onderzoek gedaan naar welke ondersteuningsvormen leerlingen ontvangen en naar welke elementen loopbaanoriëntatie en begeleiding effectief maken. Onder andere werd duidelijk dat het van belang is dat reflectie wordt opgenomen in LOB. Daarnaast is het van belang dat leerlingen een actieve rol spelen tijdens activiteiten (Petit et al., 2019). Er is dus al veel bekend over welke werkzame elementen idealiter verwerkt moeten worden in LOB-activiteiten. Dit onderzoek zal juist inzicht bieden in hoe LOB in de praktijk is ingericht en hoe dit door

leerlingen wordt ervaren. Dit geeft beter inzicht in hoe wetenschappelijke kennis over werkzame LOB-activiteiten en -elementen aansluit bij de inrichting van LOB in de praktijk. Tevens is het belangrijk dat er meer Nederlands onderzoek wordt gedaan naar dit onderwerp omdat een groot deel van het reeds bestaande onderzoek internationaal is. Het Nederlandse schoolstelsel is uniek, in tegenstelling tot veel andere landen worden kinderen in Nederland al op 12-jarige leeftijd ingedeeld naar niveau (Van Elk et al., 2011). Het Vmbo duurt 4 jaar en dus staan leerlingen die deze stroming volgen vaak al op zestienjarige leeftijd voor de keuze van een vervolgopleiding. Doordat leerlingen zo vroeg een vervolgopleidingskeuze moeten maken is het extra van belang dat ze daarbij op de juiste manier worden begeleid. Met dit onderzoek wordt getracht de reeds bestaande kennis uit te breiden en een beter beeld te krijgen van hoe de ondersteuning op dit moment wordt vormgegeven. Dit heeft tot doel de ondersteuning die aangeboden wordt te kunnen verbeteren, om zo goed mogelijk aan te sluiten bij wat deze leerlingen nodig hebben om tot een weloverwogen vervolgopleidingskeuze te komen.

Methode

Onderzoeksdesign

Dit onderzoek is van kwalitatieve aard, er zijn namelijk interviews gehouden met participanten. De interviews die als data fungeren voor dit onderzoek zijn afgenomen aan de hand van een semi-gestructureerde interviewleidraad, welke is opgesteld door de onderzoekers van het Innovationlab project. De interviews vonden plaats in de vorm van een gesprek.

Participanten

De steekproef voor dit onderzoek bestaat uit 3 afgenomen focusgroepinterviews uit het Innovationlab project, welke zijn geselecteerd door de scriptiebegeleider op basis van geschiktheid voor de beantwoording van de onderzoeksvraag van dit onderzoek. De doelpopulatie van het dit onderzoek beslaat middelbare scholieren uit de bovenbouw van het Vmbo-TL met een migratieachtergrond in Nederland. De deelnemende scholen waren benaderd door de projectonderzoekers en maakten deel uit van hun professionele netwerk. Vervolgens hebben de LOB-coördinatoren van de geselecteerde scholen individuele leerlingen benaderd om deel te nemen aan de interviews. Van de 11 participanten had er één een Nederlandse achtergrond, om die reden zullen zijn antwoorden omtrent ervaringen niet worden meegenomen in de resultaten. Antwoorden op vragen over feiten, zoals welke

ondersteuning de leerlingen hebben ontvangen, zullen wel worden meegenomen. Van de overige 10 participanten waren er 4 meisje en 6 jongen, allemaal hadden ze een migratieachtergrond. De leerlingen zaten ten tijde van het interview in de derde en vierde klas van het Vmbo-TL. In tabel 1 zijn de belangrijkste kenmerken van de participanten weergegeven.

Tabel 1

Kenmerken leerlingen

<u>Leerling</u>	<u>Geslacht</u>	<u>Leerjaar</u>	<u>Achtergrond</u>
A1	Jongen	4	Migratieachtergrond
A2	Meisje	4	Migratieachtergrond
A3	Meisje	4	Migratieachtergrond
A4	Jongen	4	Nederlands
B1	Meisje	4	Migratieachtergrond
B2	Jongen	4	Migratieachtergrond
B3	Jongen	4	Migratieachtergrond
C1	Jongen	3	Migratieachtergrond
C2	Jongen	3	Migratieachtergrond
C2	Jongen	3	Migratieachtergrond
C4	Meisje	3	Migratieachtergrond

Onderzoeksinstrumenten

De data die wordt gebruikt voor dit onderzoek bestaat uit interviews die deel uitmaken van het Innovationlab project; een project waarbij onderzoek wordt gedaan naar welke LOB-activiteiten het maken van een weloverwogen beroeps- en studiekeuze bevorderen. Onder andere thema's als ondersteuning door ouders/verzorgers en ondersteuning vanuit school kwamen aan bod in de interviews. De gebruikte interviewleidraad is ontwikkeld door het onderzoeksteam van het Innovationlab project en is gebaseerd op twee leidraden die in het schooljaar 2020/2021 door twee studenten van de bachelor Pedagogische Wetenschappen zijn ontwikkeld aan de hand van literatuur over dit onderwerp. Voor het Innovationlab project zijn onder andere interviews binnen focusgroepen gehouden, die als data fungeren voor deze scriptie. Deze interviews zijn afgenomen bij leerlingen uit jaar 3 en 4 van het Vmbo. De

gehele transcripten van de interviews zijn doorlopen en gecodeerd, omdat het onderwerp ‘ondersteuning vanuit school’ op meerdere momenten in de interviews ter sprake is gekomen. De nadruk zal echter liggen op vraag 5,6, 8 en 9 uit de interviewleidraad (zie bijlage 1); deze vragen gaan over de keuze voor een vervolgopleiding, LOB en ondersteuning vanuit school.

Procedure

Er zijn drie focusgroepinterviews gebruikt voor dit onderzoek. Bij twee van deze interviews bestond de focusgroep uit vier leerlingen, de andere focusgroep bestond uit drie leerlingen. Er waren steeds twee interviewers. Tijdens de interviews is er een geluidsopname gemaakt, waarna de interviews getranscribeerd en gepseudonimiseerd zijn. Deelname aan het interview was geheel vrijwillig en participanten konden op ieder moment aangeven te willen stoppen met het interview. Daarnaast moesten zowel ouders (indien de leerling jonger dan 16 jaar was), als leerlingen voorafgaand aan het interview een toestemmingsformulier ondertekenen. Er werden vragen aan de leerlingen gesteld, daarnaast moesten ze ook af en toe antwoorden op een post-it schrijven, wanneer dit het geval was is dit beschreven in het interviewprotocol, opgenomen in bijlage 1. De interviews zijn op school afgenomen en duurden ongeveer één lesuur.

Data-analyse

De interviews zijn door student-assistenten getranscribeerd aan de hand van de geluidsopnames van de interviews. Daarnaast zijn ze door één van de onderzoekers van het Innovationlab project gepseudonimiseerd. Iedere leerling kreeg een nummer toegekend (1 t/m 4). Wat later in de resultatensectie zal worden genoteerd als A1, A2, A3, A4, B1, B2, B3, C1, C2, C3 en C4, waarbij de letters staan voor de verschillende focusgroepen/scholen. De transcripten zijn gecodeerd aan de hand van thematische analyse (Braun & Clarke, 2006). Er is een codeboom opgesteld waaraan zowel deductieve codes (codes die relevant werden geacht aan de hand van literatuur) als inductieve codes (codes die zijn opgesteld aan de hand van de inhoud van de interviews) zijn toegevoegd. De codes ‘bezoek open dag’, ‘opdrachten’, ‘gesprek decaan/mentor’, ‘tests’, ‘mening ondersteuning’ en ‘verbeteren’ zijn op deductieve wijze tot stand gekomen. Daarentegen zijn de codes ‘uitleg decaan/mentor’, ‘(maatschappelijke) stage’, ‘voorlichting op school’, ‘vrijwillig’ en ‘consequenties niet uitvoeren opdrachten’ op een inductieve manier gecreëerd. Voor het toekennen van codes aan relevante tekstfragmenten is gebruik gemaakt van het programma Atlas.ti. Na toekenning van de codes is een bestand met geselecteerde fragmenten gedownload in Excel, waarna een

medestudent de door de onderzoeker als relevant aangemerkte tekstfragmenten opnieuw heeft gecodeerd met behulp van de codeboom. Aan de hand daarvan is de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend (Cohen's Kappa), welke 0,76 bleek te zijn, wat als voldoende kan worden aangemerkt. Zo werd bijvoorbeeld door Regier et al. (2013) een Cohen's Kappa met een waarde tussen 0,6 en 0,79 aangemerkt als 'erg goed'. Op basis van de quotes waar conflict over bestond zijn vervolgens aan aantal aanpassingen gemaakt aan de formuleringen van definities in de codeboom om deze te verhelderen. De uiteindelijke codeboom is opgenomen in bijlage 6.

Resultaten

Op alle scholen hebben de geïnterviewde leerlingen verschillende vormen van ondersteuning ontvangen. Deze vormen van ondersteuning; *het lopen van een maatschappelijke stage, het bezoeken van open dagen, het ontvangen van uitleg van de mentor/decaan, het voeren van een gesprek met de mentor/decaan, het doen van tests en het uitvoeren van opdrachten* zullen één voor één worden behandeld. Vervolgens zal er worden ingegaan op de mening van de leerlingen met betrekking tot de ontvangen ondersteuning. Afsluitend zal worden besproken op welke manier de ondersteuning volgens de leerlingen kan worden verbeterd, waarbij een aantal suggesties worden besproken.

Maatschappelijke stage

Allereerst spraken leerlingen van twee van de drie scholen over het lopen van een (maatschappelijke) stage. Meerdere leerlingen van school A gaven aan in het voorgaande jaar geen stage te hebben gelopen, vanwege het coronavirus. Wel gaven zij aan binnenkort een verplichte stage te moeten lopen. Eén van de leerlingen had een stageplek gevonden in de richting waarin de leerling in toekomst zou willen werken. *'Ik ga bij een bouwbedrijf stage lopen, dat heeft ook met architectuur te maken'* (A1). Twee andere leerlingen van deze school hadden een stageplek gevonden in de kinderopvang, maar zijn niet van plan om later in dat veld te gaan werken. Beide leerlingen hadden geprobeerd een stage te vinden die aansloot bij hun interesse, maar het vinden van een geschikte stage was lastig. *'Ja ik heb zeg maar bij apotheken en zo. Maar die nemen zeg maar geen maatschappelijke stage aan'* (A2). Ook op school B kwam het onderwerp stage aan bod. De leerlingen van die school gaven aan zowel dit schooljaar als het voorgaande schooljaar geen stage te hebben gelopen. Eén leerling stelde dat dit wel de bedoeling was geweest, maar een ander merkte op dat dit *'door die*

coronagedoe' (B2) niet door was gegaan. Tijdens het interview met de leerlingen van school C is het onderwerp (maatschappelijke) stage niet aan bod gekomen.

Bezoek open dagen

Van de 11 participanten vertelde 1 leerling over het volgen van een online open dag op eigen initiatief. Deze jongen (B3) gaf aan zelf actie te hebben ondernomen en liet weten de open dag als nuttig te hebben ervaren.

Over het bezoek aan open dagen op initiatief van school werd het volgende duidelijk. De leerlingen van school A vertelden dat zij wel eens informatie over open dagen opgestuurd hebben gekregen via magister. Eén van de leerlingen, leerling A1, van die school vertelde dat de school het verplicht stelt om een open dag te bezoeken, waar je een bewijs van moet leveren; *'... dan moet je ook één open dag hebben bezocht en daar bewijs van hebben.'* Leerling A4 vertelde dat zijn ouders meestal meegaan naar open dagen. *'M'n ouders gaan wel meestal mee naar open dagen. Als ik bijvoorbeeld iets heb als een test of zo voor een opleiding, dan gingen ze wel mee.'* De leerlingen van school B bij zouden later in het jaar nog een open dag van het ROC bezoeken, maar hoe dat precies ingevuld zou worden was hen nog niet duidelijk.

Gesprek decaan of mentor en voorlichting derde partij

Ook de mogelijkheid tot het voeren van een gesprek met de decaan of mentor was een ontvangen ondersteuningsvorm. Alle leerlingen gaven aan op de hoogte te zijn van de mogelijkheid tot het stellen van vragen aan de decaan of mentor. Zo zei één leerling *'... ze hebben het wel duidelijk gemaakt dat als je vragen had dat je naar bepaalde docenten kon bijvoorbeeld'* (A4). Een ander gaf aan informatie te hebben ontvangen van zijn docent die niet erg diepgaand was. Waarna leerling A4 aangaf dat de leerkracht erbij vermeld had dat *'... als je gedetailleerde dingen wou moest je gewoon zelf naar hem toe gaan.'* Op de vraag of één van hen dat ook heeft gedaan, werd ontkennend geantwoord. De leerlingen van school B zeiden dat ze met vragen over de vervolgopleiding terecht konden bij zowel de decaan, als de mentor. Twee van de drie leerlingen gaven aan alleen hun mentor te hebben benaderd met vragen, de ander vertelde dat hij zowel bij de decaan als bij de mentor langs was geweest. Op de vraag of de leerlingen vragen durfden te stellen over hun keuze, werd door meerdere leerlingen 'ja' geantwoord. *'... het is makkelijk om met hem te praten ...'* (B1). Ook alle leerlingen van school C gaven aan op school vragen te durven stellen wanneer ze iets wilden weten over de vervolgopleiding. *'Ik vraag ook altijd, ze zijn mij al zat'* (C4).

De leerlingen van twee scholen, A en B, gaven aan géén voorlichting te hebben ontvangen met betrekking tot de vervolgopleiding van een externe partij, waarbij het gaat om iemand die niet in dienst is van de school. De leerlingen van de derde school herinnerden zich wel dat er iemand van het ROC hun school had bezocht om voorlichting te geven. Eén van de leerlingen wist te vertellen waar de voorlichting over ging; C4: *'Het ging over de cijfers, als je nu mavo doet en je de mavo afmaakt kun je naar mbo niveau 4...'*

Uitleg decaan of mentor

Verder gaven meerdere leerlingen aan uitleg te hebben ontvangen van een docent met betrekking tot de keuze voor een beroep of vervolgopleiding. Zo vertelde één leerling dat hij uitleg had gekregen over inleverdata: *'Wat we volgens mij hebben gehad is uitleg voor wanneer je moet inleveren, dus je moet ingeschreven hebben'* (A1). Ook de quote *'Hij (de decaan) kwam ons wel een keertje uitleggen van ehm ja dit en dit kan je verwachten'* (A1) illustreert de ontvangen uitleg. Verder kwam uitleg door de decaan of mentor alleen aan bod wanneer er werd gesproken over de keuze voor een profiel en dus niet de keuze voor een vervolgopleiding of beroep.

Tests en opdrachten

Ook het moeten uitvoeren van opdrachten werd door leerlingen van alle verschillende scholen genoemd als een LOB-activiteit. Dit waren zowel fysieke als schriftelijke opdrachten, per school verschilde het hoeveel opdrachten er werden gegeven door de docent. Eén leerling van school A gaf bijvoorbeeld aan dat het aantal opdrachten dit jaar verminderd was ten opzichte van het voorgaande jaar *'Maar vorig jaar hadden we er wel heel veel. En nu zijn het ongeveer 7 of 6 ofzo denk ik'* (A1). Over de inhoud van die opdrachten werd door diezelfde leerling het volgende gezegd: *'Zijn gewoon allemaal opdrachten om eh zodat je mentor je beter kan leren kennen, alleen maar dat soort dingen. Wat wil je later doen? Wat hoe zit het bij jou thuis? Dat soort vragen allemaal'*. Ook wisten de leerlingen van die school te vertellen dat zij de opdracht hadden gekregen een interview met één van hun ouders af te nemen als onderdeel van LOB.

Tijdens het interview met de leerlingen van school B werd er in mindere mate gesproken over het uitvoeren van opdrachten als onderdeel van LOB. Wel vertelden de leerlingen van die school dat zij een interestest in hadden gevuld om te onderzoeken wat het

beste bij hen zou passen. *'We krijgen soms wel beroeporiëntatie ja om in te vullen'* (B3) en *'Ja met reflectie'* (B3) illustreren dit. Ook leerlingen van school C gaven aan een test te hebben gedaan, om te kijken waar ze goed in zijn *'We hebben toch een test gedaan'* (C3) *'Om te kijken waar je goed in bent'* (C4). Tijdens het interview met de leerlingen op school A is het nemen van een competentietest niet ter sprake gekomen.

Tijdens het gesprek met de leerlingen van school A werd door de leerlingen benoemd dat LOB-opdrachten over het algemeen niet erg serieus worden uitgevoerd en leerling A2 zei: *'Het werd niet echt nagekeken eigenlijk bij ons'*. En wordt een opdracht met een onvoldoende beoordeeld? *'Dan verander je gewoon wat in het document en meestal is het daarna wel weer goed'*. Aansluitend vertelden de leerlingen over hun mening wat betreft de kwaliteit van de ondersteuning, welke hier mede op gebaseerd is.

Mening ondersteuning

Leerlingen van twee scholen uitten hun expliciete mening over de kwaliteit van de ontvangen ondersteuning. Over het algemeen werd de ondersteuning als niet erg nuttig ervaren. Eén van de leerlingen, leerling A1, vertelde dat hij het nut van de LOB-activiteiten niet in zag; zo vertelde hij: *'Heel eerlijk gezegd zijn ze gewoon nutteloos'*. Leerling A2 stemde hiermee in, hij noemde de activiteiten *'Onzin eigenlijk'*. Deze leerling had hier een onderbouwing voor, hij vond namelijk dat de opdrachten veel herhaling bevatten, hij en zijn klasgenoten hadden meerdere keren dezelfde vragen moeten beantwoorden. Een leerling van school C, leerling 4, vertelde over wat hij vond van de ondersteuning die hij van een juf had ontvangen. Hij vond dat zij niet erg goed had geholpen en noemde de ondersteuning onduidelijk. Ook leerling C3 vertelde dat hij *'niet zo goed geholpen'* was. Toen hij vroeg welke opleiding hij moest volgen om sportmeester te kunnen worden, kreeg hij een antwoord wat hij onvoldoende helpend vond.

Verbetering ondersteuning

Leerlingen van alle drie de scholen hadden ideeën over hoe de door school geboden ondersteuning zou kunnen worden verbeterd. De leerlingen van school A noemden vooral dat de opdrachten nuttiger zouden moeten zijn. Daarnaast werd genoemd dat de opdrachten minder herhaling zouden moeten bevatten. Zo benoemde een leerling dat hij het fijn zou vinden *'Dat je die opdracht ook maar 1 keer krijgt en niet dat je ze vijf keer moet maken in*

andere versies' (A3). Leerling A1 zou het fijn vinden als er ook iets wordt gedaan met de opdrachten. *'Er wordt niets anders gedaan dan gelezen en een v of een o zetten.'* (A1). Als suggestie voor hoe het beter zou kunnen noemde hij het volgende *'Bijvoorbeeld ze kunnen een vragenlijst opsturen welke vakken ben je slecht in en heb je het echt nodig?'*. Twee leerlingen van school B zouden het waarderen als ze meer voorlichtingen zouden krijgen van studenten die de opleiding die zij op het oog hadden al volgden of hadden gevolgd. Ze zouden dus ook graag voorlichting willen krijgen van oud-leerlingen die ervaringen hebben met de opleiding van hun interesse. Verder waren er meerdere leerlingen op die school die het fijn zouden vinden om meer informatie te ontvangen van docenten die lesgeven aan het ROC of MBO, om zo meer informatie te ontvangen over de opleiding.

Een aantal leerlingen lieten weten graag meer controle te hebben over belangrijke beslissingen met betrekking tot de vervolgopleiding. Zo noemde leerling C1 de inbreng van een 'eigen mening' een belangrijk onderdeel waar nog winst te behalen valt. *'Als je vindt dat je dat kan doen dan doe je dat gewoon'*, doelend op het al dan niet aankunnen van een opleiding of vakkenpakket. Een andere leerling van deze school (C1) gaf aan betere uitleg te willen ontvangen over de keuzemogelijkheden: *'Want ze hadden ons niet uitgelegd wat er [is]'*. Leerling C4 noemde dat hij het fijn zou vinden om meer uitleg te krijgen over het werk wat je kan doen na het volgen van een bepaalde opleiding. Een andere leerling deelde deze mening, hij wilde preciezere uitleg ontvangen. Hij zou willen dat ze *'[zouden zeggen] welk werk je gewoon kan doen met, hoeveel geld je kan verdienen per jaar of per maand'*. Hij zou willen dat niet alleen mogelijke beroepen, maar ook kansen op de arbeidsmarkt en een salarisindicatie zouden worden besproken, om zo tot een meer weloverwogen beslissing te komen. Daarnaast spraken twee leerlingen van school C zich uit over het feit dat zij vinden dat er betere adviezen moeten worden gegeven. Eén van die leerlingen gaf aan dat docenten inconsequent zijn *'Eerst gaan ze zeggen van ja je mag havo gaan doen en later gaan ze zeggen nee je kan geen havo doen. Dat snap ik echt niks van.'* (C4). Deze leerling liet weten het belangrijk te vinden iemand een kans te geven om het te proberen, wat weer aansluit bij het belang van de inbreng van de eigen mening, zoals eerder door leerling C2 beschreven.

Conclusie

Door middel van dit onderzoek is getracht een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag: *'Op welke manier speelt ondersteuning vanuit school een rol bij de keuze voor een vervolgopleiding bij leerlingen uit de bovenbouw van het Vmbo met een*

migratieachtergrond?'. Om tot een antwoord op de onderzoeksvraag te komen zijn er twee deelvragen geformuleerd. De belangrijkste bevindingen van dit onderzoek zullen hieronder worden beschreven.

Gebleken is dat de leerlingen veel verschillende ondersteuningsvormen hebben ontvangen. Zo spraken de leerlingen over ondersteuning in de vorm van het bezoeken van open dagen, het moeten uitvoeren van opdrachten en tests, het lopen van een maatschappelijke stage, het ontvangen van uitleg van personen niet werkzaam op hun school, het ontvangen van uitleg van hun decaan of mentor en het kunnen voeren van een gesprek met hen. Niet op alle scholen werden alle ondersteuningsvormen aangeboden. Zo spraken de leerlingen van school C bijvoorbeeld niet over het lopen van een (maatschappelijke) stage, daarentegen waren zij de enigen die spraken over het ontvangen van een voorlichting van een ROC.

Het werd duidelijk dat leerlingen van één school de mogelijkheid kregen een stage te lopen. Echter was maar een enkele leerling van plan deze stage te lopen in het werkveld van interesse. Het lopen van een stage in de praktijk helpt leerlingen om een realistisch beeld te creëren van beroepen (Kuijpers et al., 2018). Het lijkt niet wenselijk dat leerlingen stage lopen in een werkveld waarin ze niet geïnteresseerd zijn, omdat het juist belangrijk is dat de leerling meer kennis vergaart over een beroep dat hem of haar interessant lijkt. Uit onderzoek van Petit et al. (2019) bleek uit groepsinterviews dat het van belang is dat leerlingen een actieve rol mogen vervullen tijdens de stageperiode en niet slechts meekijken met de volwassene. Doordat de leerlingen hun stages nog niet hadden gelopen is het niet duidelijk hoe leerlingen hun stage hebben ervaren en of zij een actieve rol hebben gekregen of alleen hebben meegekeken met de taken van hun stagebegeleider.

Leerlingen van alle scholen gaven aan opdrachten of tests te hebben gemaakt als verplicht onderdeel van LOB. Echter verschilde het per school hoe dit werd ingevuld, zo moesten leerlingen van één school bijvoorbeeld hun ouders interviewen, terwijl anderen doelen moesten formuleren of een competentietest moesten invullen. Alle leerlingen bleken op de hoogte te zijn van de mogelijkheid tot het voeren van een gesprek met de decaan of mentor. Een deel van de leerlingen gaf aan daadwerkelijk gebruik te hebben gemaakt van deze mogelijkheid, enkele anderen gaven aan dit niet te hebben gedaan. Kuijpers en Meijers (2009) deden onderzoek naar welke LOB-activiteiten door scholen werden georganiseerd. Zij lieten onder andere leerlingen vragenlijsten invullen. Er kon worden geconcludeerd dat het voeren van individuele (maar ook groeps-) gesprekken een bijdrage levert aan loopbaanreflectie

leerlingen. Dit wil zeggen dat het voeren van individuele gesprekken met de decanen of mentoren ervoor zorgt dat leerlingen beter stilstaan bij hun carrièrekeuze en beter op hun keuze kunnen reflecteren. Dat door leerlingen van alle scholen is aangegeven dat de mogelijkheid tot het voeren van een gesprek met de decaan of mentor bestaat is dus positief.

Over het algemeen werd de ontvangen ondersteuning niet als erg nuttig ervaren. Hier werden verschillende redenen voor genoemd. Zo werd verteld dat sommige opdrachten vaak werden herhaald. Ook werd de ondersteuning door één van de leerlingen onduidelijk genoemd. Verder is er aan de leerlingen een vraag gesteld over mogelijke suggesties voor verbetering van de door school geboden ondersteuning. Onder andere werd duidelijk dat leerlingen graag zouden zien dat de ondersteuning minder herhaling zou bevatten. Een andere leerling gaf de suggestie om meer aandacht te besteden aan de antwoorden die leerlingen geven op LOB-opdrachten. Beoordeel dus niet alleen een opdracht met een onvoldoende of voldoende, maar besteed ook aandacht aan de uitkomst daarvan. Dit laatste overeen met wat Mittendorff et al. (2008) vonden in hun studie. Zij bevroegen leerlingen naar hun mening omtrent het maken van een portfolio. Duidelijk werd dat zo'n 50% van de leerlingen die deelnamen aan de studie het moeten uitvoeren van portfolio-opdrachten als onvoldoende nuttig ervaarde. Een deel van hen gaf als reden hiervoor dat opdrachten na afronding onvoldoende werden besproken. Dit is in overeenstemming met de bevindingen van deze scriptie en bevestigt de noodzaak van het besteden van voldoende tijd aan reflectie op opdrachten. Echter is het niet wenselijk om leerlingen alleen schriftelijke reflectieopdrachten uit te laten voeren (Petit et al., 2019). Ook het toevoegen van gespreksvoering aan het reflectieaspect is van belang, dit voorkomt dat leerlingen de opdrachten als nutteloos en saai gaan ervaren.

Daarnaast benoemden enkele leerlingen dat zij het fijn zouden vinden om vaker voorlichtingen te krijgen van docenten en oud-leerlingen van opleidingen die zij op het oog hebben. Dit om zo een beter beeld te krijgen van de opleiding. Verder kwam naar voren dat leerlingen het zouden waarderen om meer informatie te krijgen over bijvoorbeeld de carrièremogelijkheden en het verwachte salaris van een opleiding, om zo een meer weloverwogen vervolgopleidingskeuze te maken.

Geconcludeerd kan worden dat leerlingen met een migratieachtergrond die de theoretische leerweg van het Vmbo volgen verschillende ondersteuningsvormen ontvangen die hen kunnen helpen bij het oriënteren op vervolgstudies en beroepen. Leerlingen voeren gesprekken met decanen en mentoren, voeren opdrachten uit, bezoeken open dagen en doen

nog veel meer. Over het algemeen laat de ondersteuning echter volgens de leerlingen te wensen over. Door meerdere leerlingen werd genoemd dat de ondersteuning niet erg nuttig was. Leerlingen gaven een groot aantal suggesties voor mogelijke aanpassingen en toevoegingen aan de ondersteuning om deze als prettiger en nuttiger te ervaren.

Discussie

Beperkingen onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek

Dit onderzoek heeft enkele beperkingen. Eén van de beperkingen van dit onderzoek is dat er gebruik is gemaakt van reeds bestaande data. De interviewleidraad voor de gebruikte interviews is niet ontwikkeld om de specifieke onderzoeksvraag behorende bij dit onderzoek te kunnen beantwoorden. In de interviews kwamen veel verschillende onderwerpen aan bod. Omdat alle vragen uit de interviewleidraad aan bod moesten komen, kon er, vanwege het tijdsaspect, door de onderzoekers niet in dergelijke mate worden doorgevraagd al wellicht gewenst was geweest. Indien er alleen vragen zouden zijn gesteld over schoolse ondersteuning hadden de interviewers meer vervolgvragen kunnen stellen om een gedetailleerder beeld te krijgen van de situatie. Zo zou het bijvoorbeeld een mooie toevoeging zijn geweest als de meningen en suggesties van de leerlingen per individuele ondersteuningsvorm uitgevraagd zouden zijn. Op die manier kan er een beter beeld verkregen worden van welke specifieke ondersteuningsvormen wel als helpend worden ervaren en welke niet en kan een duidelijk beeld worden gecreëerd van mogelijke suggesties voor verbetering per ondersteuningsvorm. Voor vervolgonderzoek wordt het dus aangeraden een interviewleidraad te ontwikkelen die volledig aansluit bij de onderzoeksvraag van het onderzoek. Verder wordt geadviseerd enkele nieuwe vragen toe te voegen aan deze interviewleidraad. (zoals ‘Hoe heeft ondersteuningsvorm X invloed gehad op je vervolgopleidingskeuze?’), wat het mogelijk maakt een genuanceerder antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag. Tijdens dit onderzoek zijn leerlingen namelijk voornamelijk gevraagd naar welke ondersteuningsvormen zij hebben ontvangen en naar hun mening daarover. Er is minder duidelijk naar voren gekomen hoe de ontvangen ondersteuning invloed heeft gehad op de vervolgopleidingskeuze van leerlingen.

Een tweede beperking van dit onderzoek is dat de getrokken steekproef voor deze scriptie vrij klein is, wat het lastig maakt om zicht te krijgen op het algemene ondersteuningsaanbod van Vmbo-scholen. Er zijn 11 leerlingen van 3 verschillende scholen geïnterviewd. Deze kleine steekproef geeft mogelijk een vertekend beeld van de

werkelijkheid. Scholen mogen namelijk een eigen invulling geven aan hoe zij loopbaanoriëntatie en -begeleiding vormgeven. Per school kan het dus verschillen welke ondersteuningsvormen er worden aangeboden en wat de kwaliteit van deze ondersteuning is. Voor vervolgonderzoek is het daarom wenselijk om een grote groep leerlingen van verschillende scholen te interviewen. Op die manier kunnen de resultaten van dit onderzoek geverifieerd dan wel verworpen worden en kunnen er zekerdere uitspraken worden gedaan over de doelpopulatie.

Ook de coronapandemie heeft beperkingen met zich meegebracht. Meerdere leerlingen gaven aan dat er LOB-activiteiten, zoals het lopen van een stage, waren afgezegd vanwege het coronavirus. Verder zijn er vanwege de pandemie ook open dagen afgelast. Ook kan het zijn dat scholen een andere invulling aan bepaalde activiteiten hebben gegeven vanwege de pandemie. Dit alles kan voor een vertekend beeld hebben gezorgd en daarom moeten de resultaten van dit onderzoek voorzichtig worden geïnterpreteerd.

Tot slot kunnen op kan er op basis van het antwoord op de onderzoeksvraag een suggestie worden gedaan voor de praktijk. Leerlingen gaven aan niet erg tevreden te zijn over de ondersteuning die zij vanuit school ontvingen. De leerlingen hebben enkele suggesties gegeven voor verbetering, zoals het verminderen van herhaling en het uitnodigen van oud-studenten en docenten van opleidingen als gastspreker. Geadviseerd wordt dat leerkrachten en decanen in gesprek gaan met hun leerlingen om te achterhalen op welke manier zij vinden dat de ondersteuning op hun school verbeterd kan worden. Vervolgens kan worden gekeken naar de mogelijkheden betreft het aanpassen van LOB-activiteiten. Uit de focusgroepinterviews bleek onder andere al dat het reflectie-aspect bij opdrachten door leerlingen wordt gemist, wat aansluit bij eerdere onderzoeksresultaten. Het zou daarom een mooie eerste stap zijn om daar verandering in aan te brengen.

Referentielijst

- Bosman, E. (2007). *Kort verslag en beleidsadvies diversiteit instroom*. Universiteit Leiden, Sectie VWO-WO, ICLON.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Choi, Y., Kim, J., & Kim, S. (2015). Career development and school success in adolescents: the role of career interventions. *The Career Development Quarterly*, 63, 171-186. <https://doi.org/10.1002/cdq.12012>
- Gati, I., Krausz, M., & Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 43(4), 510–526. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.43.4.510>
- Korpershoek, H., Karssen, M., Spijkerboer, A., Petit, R., & Hermans, A. (2022). *Effectieve loopbaanoriëntatie en loopbaanbegeleiding (LOB) in het vmbo: een overzichtsstudie van nationale en internationale literatuur*. GION onderwijs/onderzoek.
- Kuijpers, M. (2019). Career Guidance in Collaboration between Schools and Work Organisations. *British Journal of Guidance & Counselling*, 47(4), 487-497.
- Kuijpers, M., & Meijers, F. (2009). Leeromgeving voor loopbaanleren. Onderzoek naar relaties tussen de leeromgeving en loopbaancompetenties van vmbo en mbo leerlingen. *Pedagogische Studiën*, 86(2), 93-109.
- Kuijpers, M., Diender, A. & Hermans, A. (2018). *Handreiking Werkexploratie in het vmbo*. 's-Gravenhage: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid/Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Le, A. H., & Billett, S. (2022). Shaping Young People’s Decisions about Post-School Pathways: Societal Sentiments versus Informed Perspectives. *International Journal of Training Research*, 20(2), 93-110.
- Loopbaanoriëntatie en -begeleiding / Onderwijskennis*. (z.d.). Onderwijskennis. <https://www.onderwijskennis.nl/themas/loopbaanorientatie-en-begeleiding>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2022, 25 april). *Waarom moet ik een startkwalificatie hebben?* Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/vraag-en-antwoord/waarom-moet-ik-een-startkwalificatie-hebben>

- Mittendorff, K. K., Jochems, W. W., Meijers, F., & Brok, P. D. (2008). Differences and similarities in the use of the portfolio and personal development plan for career guidance in various vocational schools in The Netherlands. *Journal of vocational education & training*, 60(1), 75–91. <https://doi.org/10.1080/13636820701828903>
- Nouta, J., Nessar, A. & Van der Rijst, R. (2012). Een analyse van de studiekeuze van aspirant-studenten van allochtone afkomst: status, familie en utiliteit als kernthema's. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 30, 45-59.
- Oomen, A. (2010). *Ouders en de loopbaan van het kind*. APS.
- Perry, J. C., Liu, X., & Pabian, Y. L. (2010). School Engagement as a Mediator of Academic Performance Among Urban Youth: The Role of Career Preparation, Parental Career Support, and Teacher Support. *The Counseling Psychologist*, 38(2), 269–295. <https://doi.org/10.1177/0011000009349272>
- Petit, R., Van Esch, W., Van der Meer, M. & Smulders, H. (2013). *Kansen en keuzes voor de toekomst. Routes in het onderwijs en naar de arbeidsmarkt van niet-westerse allochtonen*. Den Bosch: Ecbo.
- Petit, R., Meijer, J., Karssen, M., Kuijpers, M., m.m.v. Hermans, A., & Diender, A. (2019). *Op weg naar een toekomst. Werkexploratie in het vmbo*. Kohnstamm Instituut.
- Regier, D. A., Narrow, W. E., Clarke, D. E., Kraemer, H. C., Kuramoto, S., Kuhl, E. A., & Kupfer, D. J. (2013). DSM-5 Field Trials in the United States and Canada, Part II: Test-Retest Reliability of Selected Categorical Diagnoses. *American Journal of Psychiatry*, 170(1), 59–70. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2012.12070999>
- Van Esch, W. (2011). *De kleur van het middelbaar beroepsonderwijs. Een overzichtsstudie naar allochtonen in het mbo*. 's-Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Schut, K., Kuijpers, M., & Lamé, M. (2013). “Scholieren eisen tijd en begeleiding voor hun loopbaan”: Onderzoek naar gebruik, waardering, impact en behoefte aan LOB onder scholieren en studenten. LAKS & OIG.
- Van Elk, R., Van Der Steeg, M., & Webbink, D. (2011). Does the timing of tracking affect higher education completion? *Economics of Education Review*, 30(5), 1009–1021. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2011.04.014>

Van Zenderen, K.L.J., Maier, R. M., De Graaf, W.A.W. & Knijn, G.C.M. (2011). *Re-integratie van allochtone vroegtijdige schoolverlaters*. Stichting Instituut Gak: Hilversum.

Whiston, S. C., & Keller, B. K. (2004). The Influences of the Family of Origin on Career Development: A Review of Analysis. Major Contribution. *Counselling Psychologist*, 32(4), 493-568.

Bijlagen

Bijlage 1 – interviewleidraad

Interviewprotocol focusgroepgesprekken leerlingen – bovenbouw (leerjaar 3-4)

Vorbereidingen	Wie
Vragenlijstje om in te laten vullen – groen – vraag 11-16	
Flap met LOB activiteiten gericht op keuze vervolgopleiding + de vragen 5 a,b,c,d,e,	
Vraag 19: op vel papier <i>belangrijk – niet belangrijk</i>	
Meenemen	
Flappen, post-its, zwarte stiften, plakband/schildertape meenemen, iets lekkers, A4 tjes - voor naambordjes	
Ter plekke	
Opnemen gesprek + foto's flappen maken {flappen met post its voor de zekerheid meenemen voor de uitwerking	

Naam gespreksleider:

Namen leerlingen:

School:

Datum van het interview:

Tijdstip van het interview:

Introductie (bedanken voor tijd, benoemen doelen gesprek, inschatting gespreksduur)

Belangrijk om te weten:

- Tijdens het interview wordt een geluidsopname gemaakt, waardoor naderhand het gesprek uitgewerkt kan worden.
- De opnames worden uitgetypt en geanonimiseerd. Hierna wordt de opname van het interview verwijderd. Er worden in de verslaglegging geen namen genoemd of andere informatie die ervoor kunnen zorgen dat uitspraken naar individuele docenten terug te leiden zijn.
- Deelname aan dit gesprek is vrijwillig en het staat u vrij om ermee te stoppen als u niet verder wilt gaan. Daarvoor hoeft u geen reden op te geven.

Inleveren toestemmingsformulier ouders/verzorgers

Ondertekening eigen toestemmingsformulieren

Focusgroepgesprek

<u>Startvragen</u>	
--------------------	--

<p>1. Voorstellen (naam, leerjaar, leerweg, profiel)</p> <p>2. Persoonskenmerken: sekse (noteren), ‘roots’ (niet verplicht) <i>tussendoor vragen nr 2e taal</i></p> <p>3. Waarom heb je voor je profiel gekozen? Ben je nog tevreden met de keuze die je toen gemaakt hebt? Wat heeft je geholpen om je profielkeuze te maken? <i>doorvragen weet je nog waarom je hebt gekozen voor dit profiel - op post it steekwoorden schrijven</i></p>	<p>Plenair</p> <p>Plenair</p> <p>Plenair</p>
<u>Kiezen van een vervolgopleiding & LOB</u>	
<p>4. Wie weet al welke vervolgopleiding je na het vmbo wilt gaan doen? (mbo, havo)</p>	post it

<p>5. (Benoem een aantal LOB-activiteiten gericht op keuze vervolgopleiding op de school a.d.h.v. de ingevulde quickscan) <i>Heb je al informatie gekregen over vervolgopleidingen. Zo ja volgen vragen hieronder mbv post-its, zo nee overslaan</i></p> <p>a. Wat vind je van de informatie die je over vervolgopleidingen hebt gekregen?</p> <p>b. Wat vind je van de hulp die je op school hebt gekregen bij het kiezen van een vervolgopleiding?</p> <p>c. Welke activiteiten die jouw school organiseerde bij het kiezen van een vervolgopleiding vond je het nuttigst? Waarom?</p> <p>d. Welke activiteiten vond je niet nuttig? Waarom niet?</p> <p>e. Welke andere activiteiten zouden je kunnen helpen om een goede keuze voor een vervolgopleiding te maken?</p>	<p>Een aantal LOB activiteiten gericht op keuze vervolgopleiding op een flap zetten.</p> <p>Vraag a b c d e ook op een flap zetten</p> <p>Post-its voor vragen a b c d e</p>
<p>6. Wie heeft wel eens een individueel loopbaangesprek met de mentor of decaan gehad? Wat vond je daarvan?</p>	Plenair
<p>7. Wie weet al welk beroep je later wilt gaan doen? Wat dan? Waarom lijkt dat beroep je leuk?</p>	Plenair
<u>Ondersteuning vanuit school</u>	
<p>8. Bij wie kunnen jullie op school terecht met vragen over de keuze van een vervolgopleiding? Wie maakt hier wel eens gebruik van?</p>	Plenair
<p>9. Wat kan de school doen om leerlingen beter te helpen bij deze keuze?</p>	Groep – opschrijven op flap
<u>Ondersteuning door ouders/verzorgers</u>	

10. Praten jullie wel eens met je ouders over wat je na deze school wil gaan doen?	Vragen op flap en invullen met post its
11. Waar hebben jullie het dan over?	
12. Helpen je ouders je bij het maken van een goede keuze? Hoe dan?	
13. Vinden jullie het belangrijk dat je ouders helpen/meedenken bij je keuze? Waarom wel/niet?	
14. Voelen jullie je vrij om met je ouders te praten over je keuze? Bijvoorbeeld als je ouders liever willen dat je een andere opleiding kiest? Of staan je ouders achter je keuze?	
15. Wat kunnen je ouders doen om jou nog beter te helpen bij je keuze voor een vervolgopleiding?	
<u>Ondersteuning door anderen</u>	
16. Praten jullie wel eens met vrienden/klasgenoten over je keuze voor een vervolgopleiding? Waar hebben jullie het dan over?	Plenair
17. Zijn er nog andere personen met wie je praat over je keuze? Met wie? Bv. broers of zussen of andere familieleden? Waar praten jullie dan over?	Plenair
<u>Invloed anderen</u>	
18. Hoe belangrijk vinden jullie wat anderen (docenten, ouders, vrienden, klasgenoten) vinden van je keuze van wat je na deze school wil doen/ voor een vervolgopleiding? a. Zijn de mensen in jullie omgeving het eens met je keuze? Of is er iemand die vindt dat je wat anders zou moeten kiezen? b. Wordt jullie keuze beïnvloed door wat anderen hiervan vinden? Door wie wel/niet?	vraag leerlingen op een lijn te gaan staan van heel belangrijk tot niet belangrijk (a en b zijn doorvragen)
<u>Discriminatie</u>	
19. Denk je dat je tijdens vervolgopleiding of baan anders behandeld wordt/ of moeilijker krijgt omdat je vrouw of man bent, een handicap hebt of je familie uit een ander land komt. – bijv negatieve opmerkingen, minder makkelijk worden aangenomen bij een stage of bij een baan vanwege je geslacht , handicap of etnische achtergrond)	toelichting op de vraag en dan op papier antwoorden. Of

	plenair – in pilot uittesten
21. Houd je hier rekening mee bij je keuze voor een vervolgopleiding? Hoe dan?	
22. Zou je hulp willen om te leren omgaan met discriminatie? Zo ja, wat zou je dan voor hulp willen?	
<u>Slotvraag</u>	
23. Wat wil je nog zeggen over dit onderwerp wat niet aan bod is geweest?	

....., ...datum...

Geachte ouder(s) / verzorger(s),

Op het vmbo moeten leerlingen tijdens de opleiding al snel keuzes maken die van grote invloed zijn op hun toekomstige carrière. Op school maakt uw kind daarom kennis met verschillende beroepsrichtingen via bijvoorbeeld snuffelstages en werkbezoeken.

Om te weten te komen of dit soort activiteiten leerlingen helpen bij het maken van studie- en beroepskeuzes, werkt [*Naam school*] mee aan een onderzoek naar loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB). Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen en het Kohnstamm Instituut uit Amsterdam.

Wat betekent deelname aan het onderzoek voor uw kind?

De klas van uw kind doet mee aan het onderzoek. Via een groepsgesprek met een deel van de leerlingen wordt nagegaan welke behoeften de leerlingen hebben op het gebied van loopbaanoriëntatie en -begeleiding. We vragen naar de ervaringen rondom de profielkeuze en de keuze voor vervolgonderwijs. Binnen de klas zullen we een aantal leerlingen uitnodigen voor een groepsgesprek. Het groepsgesprek duurt maximaal 1 lesuur.

Toestemming

Voorafgaand aan het onderzoek vragen wij u om aan te geven of uw kind mee mag doen aan het groepsgesprek. Meedoen aan het onderzoek is helemaal vrijwillig en kan op ieder moment stop worden gezet. Dus als uw kind tijdens het groepsgesprek niet meer verder wil, dan mag en kan uw kind stoppen door dit aan te geven bij de gespreksleider.

Gebruik en bewaren gegevens

Alle antwoorden die uw kind geeft tijdens het groepsgesprek, worden vertrouwelijk behandeld. Dit betekent dat de uitgeschreven gesprekken beveiligd worden bewaard en dat alleen de onderzoekers de uitgeschreven gesprekken in kunnen zien.

Wij willen graag geluidsopnames maken van het groepsgesprek, zodat we de gegevens achteraf goed kunnen verwerken. De geluidsopnames worden eveneens opgeslagen in een beveiligde omgeving binnen de Rijksuniversiteit Groningen waar alleen de leden van het onderzoeksteam toegang tot hebben. Bij het verzamelen en verwerken van de gegevens gebruiken we geen echte namen van leerlingen. Dit betekent dat de onderzoeksresultaten nooit naar uw kind te herleiden zijn. Als er geschreven wordt over het onderzoek, zal de naam van uw kind dus nooit genoemd worden.

Rechten

Als u niet langer wilt dat uw kind meedoet met het onderzoek, kunt u dit aangeven bij de onderzoekers, door contact op te nemen met de projectleider. De gegevens worden dan verwijderd uit de databestanden. Dit is mogelijk tot aan het moment dat de gegevens geanalyseerd worden (*datum invoegen*). Als u vragen hebt over privacy, kunt u ook contact opnemen met de onderzoekers. Mochten de onderzoekers uw vraag niet kunnen beantwoorden dan kunt u deze voorleggen aan de Functionaris Gegevensbescherming van de Rijksuniversiteit Groningen (via privacy@rug.nl).

Behoeftte aan meer informatie?

Mocht u meer willen weten over dit onderzoek, dan kunt u contact opnemen met ons.

Met vriendelijke groet,

Annet Hermans
info@vmbostudiekeuze.nl

Régina Petit
rpetit@kohnstamm.uva.nl

Hanke Korpershoek
h.korpershoek@rug.nl

<https://vmbostudiekeuze.nl/>

Toestemmingsformulier

Geachte ouder/verzorger,

Via dit formulier kunt u aangeven of uw kind mag deelnemen aan het groepsgesprek over loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) op het vmbo.

- Ik heb de uitleg over het groepsgesprek goed doorgelezen. Ik begrijp wat deelname aan het groepsgesprek voor mijn kind inhoudt.
- Ik begrijp dat deelname aan het groepsgesprek vrijwillig is. Op elk moment kan er gestopt worden met deelname. Hiervoor hoef ik geen reden op te geven.

Ik geef hieronder aan of mijn kind wel of niet gevraagd mag worden deel te nemen aan het groepsgesprek:

Ik, ...,

ouder/verzorger van .....,

uit klas ..... van [Naam school],

geef toestemming voor de deelname aan het groepsgesprek over loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) op het vmbo, waaronder het gebruik van geluidsopnames.

- Ja, ik geef **wel toestemming** om deel te nemen aan het onderzoek; deze toestemming loopt tot december 2021.
- Nee, ik geef **geen toestemming** om deel te nemen aan het onderzoek.

Handtekening

Plaats

Datum

N.B. Als deelnemer aan het onderzoek heeft u recht op een kopie van deze geïnformeerde toestemming.

....., ...datum...

Beste leerling,

Op het vmbo moet je tijdens je opleiding al snel keuzes maken die van grote invloed zijn op je toekomstige carrière. Op school maak je daarom kennis met verschillende beroepsrichtingen via bijvoorbeeld snuffelstages en werkbezoeken.

Om te weten te komen of dit soort activiteiten je helpen bij het maken van studie- en beroepskeuzes, werkt [*Naam school*] mee aan een onderzoek naar loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB). Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen en het Kohnstamm Instituut uit Amsterdam.

Wat betekent deelname aan het onderzoek voor jou?

Via een groepsgesprek met een deel van de leerlingen wordt nagegaan welke wensen jullie hebben op het gebied van loopbaanoriëntatie en -begeleiding. We vragen naar je ervaringen rondom de profielkeuze en de keuze voor vervolgonderwijs. Het groepsgesprek duurt maximaal 1 lesuur.

Toestemming

Voorafgaand aan het onderzoek vragen we jou om aan te geven dat jij mee wilt doen aan het onderzoek. Meedoen aan het onderzoek is helemaal vrijwillig en je kunt op ieder moment stoppen. Dus als je tijdens het groepsgesprek niet meer verder wilt, dan mag je stoppen. Dit kun je aangeven bij de gespreksleider. We hopen natuurlijk dat je mee wilt doen, zodat we scholen goed kunnen adviseren over LOB.

Gebruik en bewaren gegevens

Alle antwoorden die je geeft tijdens het groepsgesprek, worden vertrouwelijk behandeld. Dit betekent dat de uitgeschreven gesprekken beveiligd worden bewaard en dat alleen de onderzoekers de uitgeschreven gesprekken in kunnen zien.

Wij willen graag geluidsopnames maken van het groepsgesprek, zodat we de gegevens achteraf goed kunnen verwerken. De geluidsopnames worden eveneens opgeslagen in een beveiligde omgeving binnen de Rijksuniversiteit Groningen waar alleen de leden van het onderzoeksteam toegang tot hebben. Bij het verzamelen en verwerken van de gegevens gebruiken we geen echte namen van leerlingen. Dit betekent dat de onderzoeksresultaten nooit naar jou te herleiden zijn. Als er geschreven wordt over het onderzoek, zal de jouw naam dus nooit genoemd worden.

Jouw rechten

Als je niet langer wilt meedoen met het onderzoek, kun je dit aangeven bij de onderzoekers, door contact op te nemen met de projectleider. Jouw gegevens worden dan verwijderd uit de databestanden. Dit is mogelijk tot aan het moment dat de gegevens geanalyseerd worden (*datum*

invoegen). Als je vragen hebt over privacy, kun je ook contact opnemen met de onderzoekers. Mochten de onderzoekers je vraag niet kunnen beantwoorden dan kan je deze voorleggen aan de Functionaris Gegevensbescherming van de Rijksuniversiteit Groningen (via privacy@rug.nl).

Behoeftte aan meer informatie?

Mocht u meer willen weten over dit onderzoek, dan kunt u contact opnemen met ons.

Met vriendelijke groet,

Annet Hermans
info@vmbostudiekeuze.nl

Régina Petit
rpetit@kohnstamm.uva.nl

Hanke Korpershoek
h.korpershoek@rug.nl

<https://vmbostudiekeuze.nl/>

Toestemmingsformulier

Beste leerling,

Via dit formulier kun je aangeven of je deel wilt nemen aan het groepsgesprek over loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) op het vmbo.

- Ik heb de uitleg over het groepsgesprek goed doorgelezen. Ik begrijp wat deelname aan het onderzoek inhoudt.

- Ik begrijp dat deelname aan het groepsgesprek vrijwillig is. Ik kies er zelf voor om deel te nemen. Ik kan op elk moment stoppen met deelname. Als ik besluit om te stoppen met deelname, hoef ik hiervoor geen reden op te geven.

Ik geef hieronder aan of ik wel of niet wil deelnemen aan het groepsgesprek.

Ik, ...

leerling van klas ..... van [*Naam school*],

geef toestemming voor de deelname aan het groepsgesprek over loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) op het vmbo, waaronder het gebruik van geluidsopnames.

Ja, ik geef **wel toestemming** om deel te nemen aan het onderzoek; deze toestemming loopt tot december 2021.

Nee, ik geef **geen toestemming** om deel te nemen aan het onderzoek.

Handtekening

Plaats

Datum

N.B. Als deelnemer aan het onderzoek heb je recht op een kopie van deze geïnformeerde toestemming

Bijlage 6 – Codeboek

Activiteiten	
Bezoek open dag (deductief)	De participant beschrijft het bezoek aan een open dag geïnitieerd door de school
Opdrachten (deductief)	De participant beschrijft het verplicht inleveren van opdrachten die betrekking hebben op de studie-/beroepskeuze
Gesprek decaan/mentor (deductief)	De participant beschrijft het kunnen voeren van een individueel gesprek met docent/decaan of een andere bij school betrokken persoon
Uitleg decaan/mentor (inductief)	De participant beschrijft het ontvangen van uitleg van de docent/decaan of een ander bij school betrokken persoon
(Maatschappelijke) stage (inductief)	De participant beschrijft het verplicht stage moeten lopen als onderdeel van oriëntatie op beroep/studie
Voorlichting op school (inductief)	De participant beschrijft het ontvangen van een voorlichting op school door iemand anders dan een medewerker van de school
Tests (deductief)	De participant beschrijft het moeten nemen van een test om uit te vinden wat zijn/haar kwaliteiten zijn of welk beroep bij hem/haar past
Vrijwillig (inductief)	De participant beschrijft het vrijwillig (of op initiatief van ouders) bezoeken van open dagen/doen van andere LOB-gerelateerde activiteiten
Mening ondersteuning (deductief)	De participant beschrijft zijn mening omtrent de ontvangen ondersteuning vanuit school met betrekking tot studie-/beroepskeuze
Consequenties niet uitvoeren opdrachten (inductief)	De participant beschrijft de consequenties van het niet (goed) uitvoeren van LOB-opdrachten
Verbeteren (deductief)	De participant beschrijft op welke manier school de ondersteuning op het gebied van studie-/beroepskeuze kan verbeteren